

УДК 657: 336.025

В.І. ВЕРБИЦЬКА**ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ
АВТОТРАНСПОРТНОГО ПІДПРИЄМСТВА**

У статті визначена специфічність управлінського обліку на підприємствах автомобільного транспорту та обґрунтовано необхідність створення системи її аналізу. Наголошено на необхідності сприяння організації інформаційних потоків в організаціях вирішенню найбільш актуальних для конкретної організації та визначених керівництвом пріоритетних завдань. Для обліку цих та інших обставин необхідно створення аналітичної системи управлінського обліку в організації. Обґрунтована роль якості автотранспортних послуг в сучасних умовах конкурентної боротьби, яка, в свою чергу, залежить від якості виконання попередніх етапів її життєвого циклу. Наголошено на необхідності якнайшорішого коригування параметрів якості, що закладаються в послугу, для оптимального витрачання всіх видів наявних у автотранспортного підприємства видів ресурсів. З'ясовані складові ефективного функціонування організацій і наголошено на необхідності використання інформаційних технологій для зниження трудомісткості обліково-аналітичних процедур і прийняття ефективних управлінських рішень, найбільш адекватних ситуаціям, що склалися. Встановлено, що для ефективного функціонування побудованої аналітичної системи необхідно чітко розподілення відповідальності та повноважень учасників облікового процесу. Виявлено, що для досягнення мети (тобто ефективного результату планування) комплекс внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на здійснення транспортного процесу, повинні ранжуватись за ступенем суттєвості та значущості. Доведено, що аналітичні процедури підвищують значення і роль управлінського обліку в діяльності підприємств взагалі і автотранспортних підприємств зокрема. В межах здійснення розвитку автотранспортних організацій за принципом безперервного поліпшення діяльності запропоновано ряд методів управління обліково-аналітичними системами. Для ефективного здійснення запропонованих методів рекомендовано алгоритм дій.

Ключові слова: управлінський облік, аналітичні системи, автотранспортні підприємства, якість послуг, планування, управління, аналіз, ефективність.

В.И. ВЕРБИЦКАЯ**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АНАЛИТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА
АВТОТРАНСПОРТНОГО ПРЕДПРИЯТИЯ**

В статье определена специфика управленческого учета на предприятиях автомобильного транспорта и обоснована необходимость создания системы ее анализа. Отмечена необходимость содействия организации информационных потоков в организациях решению наиболее актуальных для конкретной организации и определенных руководством приоритетных задач. Для учета этих и других обстоятельств необходимо создание аналитической системы управленческого учета в организации. Обоснована роль качества автотранспортных услуг в современных условиях конкурентной борьбы, которая, в свою очередь, зависит от качества выполнения предыдущих этапов ее жизненного цикла. Указано на необходимость наиболее быстрого корректирования параметров качества, которые закладываются в услугу, для оптимального расходования всех видов имеющихся у транспортного предприятия видов ресурсов. Выявлены составляющие эффективного функционирования организаций и отмечена необходимость использования информационных технологий для снижения трудоемкости учетно-аналитических процедур и принятия эффективных управленческих решений, наиболее адекватных сложившейся ситуации. Установлено, что для эффективного функционирования построенной аналитической системы необходимо четкое распределение ответственности и полномочий участников учетного процесса. Выведено, что для достижения цели (т.е. эффективного результата планирования) комплекс внутренних и внешних факторов, влияющих на осуществление транспортного процесса, должен ранжироваться по степени существенности и значимости. Доказано, что аналитические процедуры повышают значение и роль управленческого учета в деятельности предприятий вообще и автотранспортных предприятий в частности. В рамках развития автотранспортных организаций по принципу непрерывного улучшения деятельности предложен ряд методов управления учетно-аналитическими системами. Для эффективного осуществления предложенных методов рекомендуется алгоритм действий.

Ключевые слова: управленческий учет, аналитические системы, автотранспортные предприятия, качество услуг, планирование, управление, анализ, эффективность.

V. VERBYTSKA**IMPROVEMENT OF THE ANALYTICAL MANAGEMENT SYSTEM OF A MOTOR TRANSPORT
ENTERPRISE**

The article specifies the specifics of management accounting at automobile transport enterprises and substantiates the need to create a system for its analysis. It was noted the need to facilitate the organization of information flows in organizations to address the most urgent for a particular organization and the priorities set by the leadership. To take into account these and other circumstances, it is necessary to create an analytical system of management accounting in the organization. The role of the quality of motor transport services in the modern conditions of competitive struggle is grounded, which, in turn, depends on the quality of the implementation of the previous stages of its life cycle. It is pointed out the need for the most rapid adjustment of the quality parameters that are put into the service, for optimal consumption of all types of resources available to the transport enterprise. The components of the effective functioning of organizations have been clarified and the need to use information technologies to reduce the complexity of accounting and analytical procedures and to make effective management decisions that are most adequate to the current situation is noted. It is established that for effective functioning of the constructed analytical system, a clear distribution of responsibility and authority of participants in the accounting process is necessary. It was revealed that in order to achieve the goal (ie effective planning result) the complex of internal and external factors affecting the implementation of the transport process should be ranked by the degree of significance and significance. It is proved that analytical procedures increase the importance and role of management accounting in the activities of enterprises in general and trucking enterprises in particular. As part of the development of road transport organizations, a number of methods for managing accounting and analytical systems are proposed on the principle of continuous improvement of activities. For effective implementation of the proposed methods, an algorithm of actions is recommended.

Keywords: wages, worker, owner, consumption, labor, production, labor productivity, salary-intensive economy.

© В.І. Вербицька, 2018

Постановка проблеми. Побудова системи управлінського обліку на підприємстві - це дуже складний і щоразу суворо специфічний процес. Кожна організація індивідуальна і неповторна. Автотранспортна організація має кілька наявних ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових та ін.), певний набір інтересів, цінностей і, в кінцевому підсумку, пріоритетні шляхи розвитку і стратегію в такому вигляді, який притаманний тільки їй. Тому організація інформаційних потоків в організаціях повинна сприяти вирішенню саме того кола завдань, який найбільш актуальний для конкретної організації і визначено керівництвом в якості пріоритетних. Для обліку цих та інших обставин необхідно створення аналітичної системи управлінського обліку в організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем управлінського обліку на автотранспортних підприємствах приділяли увагу багато вчених-дослідників.

До вирішення цієї проблеми та її ролі в системі інформаційного забезпечення управління підприємством звертались багато дослідників, серед яких слід відзначити Ілляшенка С. М. [1], Новікову І. В. [2], Чоботар. С. В. [3], Зінченка В. І., Губіна Є. П., Монастирного Е.А., Пушкаренка А.Б., Тюлькова Г.І. [4], Валєєву Ю.С., Ісаєву Н. С. [5], Трифілову О. А. [6] та ін.

Відаючи належне великому внеску даних вчених у вирішення досліджуваної проблеми, необхідно відзначити, що ряд питань до теперішнього часу залишається невирішеним або носить дискусійний характер. Зокрема, це стосується складових системи управлінського обліку автотранспортних підприємств, що є необхідними в процесі аналізу результатів його діяльності.

Вказані та інші причини не дозволяють повною мірою реалізовувати завдання, пов'язані з управлінням автотранспортними підприємствами, що є вкрай важливим в умовах мінливого ринкового середовища.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування створення аналітичної системи управлінського обліку в автотранспортних підприємствах, визначення методів, що сприяють покращанню управлінської обліково-аналітичної системи та визначення дій щодо вдосконалення аналітичної системи управлінського обліку. Обґрунтування стосується наступних аспектів аналітичної системи:

- умови її функціонування;
- визначення виконавців будь-яких дій та їх повноважень;
- наявність відповідальності;
- складові системи управлінського обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Автомобільний транспорт як складова частина транспортного комплексу країни, здійснюючи переміщення вантажів по країні і за її межами, забезпечує економічні зв'язки між галузями, районами і країнами, а також сприяє успішному функціонуванню галузей національної економіки.

В умовах ринку перед автотранспортними підприємствами стоїть завдання підвищити ефективність своєї роботи і бути конкурентоспроможними в умовах стрімко мінливого зовнішнього середовища.

Поряд з пошуком шляхів ефективного використання ресурсів автотранспортні підприємства стикаються з проблемами вибору стратегії розвитку організації і визначення раціональних сфер діяльності, прогнозування і впровадження новітніх технологій перевезення вантажів і обслуговування клієнтів, створення інтегрованої моделі управління організацією на основі сучасної системи інформаційного забезпечення.

В рамках зазначених проблем велике значення мають питання як формування системи управлінського обліку автотранспортних підприємств, так і її удосконалення з метою досягнення інформаційно-аналітичного забезпечення всіх рівнів управління релевантною (внутрішньою і зовнішньою) інформацією для прийняття своєчасних і ефективних стратегічних і оперативних рішень.

Адекватність системи управлінського обліку вимогам управління автотранспортними підприємствами багато в чому визначається правильним вибором його елементів, комплексним і послідовним їх впровадженням, організацією обліку витрат і доходів за місцями їх виникнення і центрами відповідальності, а також ступенем інтегрованості фінансових і нефінансових показників фінансово-господарської діяльності.

Новий підхід до питань господарювання, що передбачає використання нових принципів, методів, форм і методів управління автотранспортними підприємствами, пред'являє нові, підвищені вимоги до економічної інформації, яка в формі зворотного зв'язку сприяє виробленню оптимальних управлінських рішень.

Досягнення оптимальності процесу управління в сучасних умовах орієнтоване на здійснення комплексного впливу з боку виробничого і управлінських підрозділів автотранспортних підприємств на керований об'єкт, що вимагає створити певну інформаційну модель щодо конкретного об'єкта управління. Тому в процесі формування системи управлінського обліку та її подальшого вдосконалення необхідне забезпечення спряженості і взаємозв'язку різних інформаційних систем як основи для взаємодії всіх функцій управління.

Зростання значення раціонального використання всіх наявних ресурсів і відсутність в економічній літературі єдиної думки щодо формування системи управлінського обліку стосовно до нових економічних і організаційно-технічних умовами управління економікою автотранспортних підприємств визначають актуальність і значущість теми даного дослідження.

Отже, в сучасних умовах конкурентної боротьби висока якість автотранспортних послуг є

кінцевою метою будь-якої організації-вантажоперевізника і визначає її цінність в очах споживача при подальшій експлуатації. Якість автотранспортної послуги, тобто відповідність її характерних властивостей з бажаннями споживача, залежить від якості виконання попередніх етапів її життєвого циклу. Кількість коштів та проміжок часу, які необхідні для коригування закладених у послугу параметрів якості здійснюваної автотранспортної послуги, знаходяться у прямій залежності. Затримка у часі та відповідне коригування параметрів якості впродовж більш пізнього етапу життєвого циклу потягне за собою витрачання більшої кількості коштів.

Багато в чому ефективність діяльності будь-якої організації визначається можливістю і умінням збирати, реєструвати, групувати і аналізувати інформацію (як з внутрішнього, так і з зовнішнього середовища) [7-9]. Причому дані процеси повинні відбуватися на базі використання сучасних технологій, що забезпечує не тільки зниження трудомісткості обліково-аналітичних процедур, а й прийняття ефективних управлінських рішень, найбільш адекватних ситуації, що склалася.

Ринкові умови господарювання передбачають використання підприємствами досить широкого діапазону стратегій поведінки в різних сферах діяльності. Відповідно, коло необхідної для управління інформації практично не обмежено. Однак для того, щоб побудована аналітична система управлінського обліку ефективно функціонувала, необхідний чіткий розподіл відповідальності та повноважень між усіма учасниками процесу обліку, аналізу та прийняття управлінських рішень. Повинні бути чітко визначені виконавці всіх необхідних дій, причому відповідальність за виконання відповідних обов'язків повинна бути реальною і чітко визначеною.

Як показує практика, вітчизняні підприємства надають велике значення процесу планування діяльності як на короткострокову, так і на довгострокову перспективу. Процес планування, по-перше, служить засобом реалізації стратегії організації, по-друге, сприяє поліпшенню якості продукції, що виробляється, і виробничих процесів в цілому, по-третє, сприяє вдосконаленню організаційних форм і методів управління діяльністю організації, заснованих на постійному розвитку технології, способів і методів надання автотранспортних послуг. Важливим етапом процесу планування можна вважати попереднє угруповання інформації.

Слід зауважити, що надання послуги з транспортування вантажу відбувається під впливом безлічі внутрішніх і зовнішніх факторів. Відповідно, для проведення аналізу конкретної послуги може бути зібраний великий обсяг інформації. Тому необхідно попередньо встановити ступінь суттєвості значення показників, що характеризують результат надання послуги відповідно до стратегічних цілей розвитку організації. Далі слід визначити коло факторів, які істотно впливають на значення

показників, найбільш значущих в даний період, і проводити відповідні процедури планування. Внаслідок цього підвищується ефективність процесу планування. Таким чином, система управлінського обліку повинна включати в себе і процедури аналізу, тобто стати аналітичною системою управлінського обліку. Саме аналітичні процедури підвищують значення і роль управлінського обліку в автотранспортній організації.

В даний час, на думку автора, розвиток автотранспортних організацій має ґрунтуватися на принципі безперервного (постійного) поліпшення діяльності. В якості сучасних методів постійного поліпшення діяльності пропонується використовувати в рамках управлінської обліково-аналітичної системи організації наступні:

- 1) періодична самодекларація досягнутих результатів і поставлених цілей;
- 2) постійна самосертифікація наданих послуг, бізнес-процесів і організації в цілому;
- 3) проведення через певні проміжки часу верифікованої самооцінки;
- 4) функціонування одночасно декількох систем аналізу діяльності організації;
- 5) складання економіко-математичних моделей розвитку організації перед прийняттям управлінських рішень;
- 6) постійна оцінка конкурентоспроможності послуг, що надаються;
- 7) облік і аналіз динаміки показників якості послуг, що надаються (як самою організацією, так і конкурентами).

У свою чергу, для вдосконалення аналітичної системи управлінського обліку рекомендується здійснення наступних дій:

- 1) необхідно розробити план-графік проведення робіт щодо вдосконалення процесу планування в організації;
- 2) процес планування здійснювати безперервно;
- 3) впровадження системи обліку та аналізу показників якості послуг, що надаються;
- 4) впровадження сучасних і прогресивних методів управлінського обліку та аналізу;
- 5) використання сучасних інформаційних систем;
- 6) орієнтація системи на створення умов для своєчасної зміни внутрішніх процесів в організації при різкій зміні умов зовнішнього середовища;
- 7) розробка і впровадження системи прогнозування вимог споживачів до якості послуг, що надаються.

Адекватність системи управлінського обліку вимогам управління автотранспортними підприємствами багато в чому визначається правильним вибором його елементів, комплексним і послідовним їх впровадженням, організацією обліку витрат і доходів за місцями їх виникнення і центрами відповідальності, а також ступенем інтегрованості фінансових і нефінансових показників фінансово-господарської діяльності.

Новий підхід до питань господарювання, що передбачає використання нових принципів, методів,

форм і методів управління автотранспортними підприємствами, пред'являє нові, підвищені вимоги до економічної інформації, яка в формі зворотного зв'язку сприяє виробленню оптимальних управлінських рішень.

Висновки. Перехід до ринку багато в чому сприяв втраті позитивного досвіду планування на вітчизняних підприємствах. Однак, важливо зазначити, що сьогодні процес планування в організаціях знову стає актуальним і затребуваним.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що нові економічні реалії вимагають розробки нових методів управління і, як наслідок, розвитку методів інформаційного забезпечення управління [10]. Це завдання найбільш повно вирішує бухгалтерський управлінський облік. При цьому, на відміну від фінансового його змісту, масштаб охоплення діяльності організації і ступінь деталізації повністю визначаються керівництвом організації.

Система управлінського обліку і аналізу взаємодіє з усіма елементами організаційної структури організації: управлінням, виробництвом, логістикою і т. д. Запропонована система забезпечує саме безперервний розвиток автотранспортної організації, і на сьогоднішній день можемо спостерігати наявність сприятливих умов для демонстрації своїх широких можливостей внутрішнім аудитом та доведення необхідності свого існування для власників та управлінців автотранспортних підприємств. Слід зазначити, що як власники, так і менеджмент розглянутих підприємств зможуть користуватись таким потужним інструментом для покращання ефективності ведення бізнесу.

Список літератури

1. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком : [навч. посіб.] / Ілляшенко С. М. – Суми : ВТД „Університетська книга”; К.: Видавничий дім „Княгиня Ольга”, 2005. – 324 с.
2. Новікова І. В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово-інвестиційне забезпечення розвитку (за матеріалами підприємств алмазно-інструментального виробництва України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / І. В. Новікова. - Київ, 2007. – 17 с.
3. Чоботар. С. В. Інноваційний потенціал підприємства [Електронний ресурс] / Чоботар С. В. // Матеріали он-лайн. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/Okt/18_Chebot.htm
4. Зинченко В. И. Принципы разработки и применения методики комплексной оценки инновационного потенциала промышленного предприятия / В. И. Зинченко, Е. П. Губин, Е. А. Монастырный, А. Б. Пушкаренко, Г. И. Тюльков // Инновации. – 2005. – № 5. – С. 58-63.
5. Валеева Ю. С. Диагностика производственно-финансового потенциала промышленного предприятия / Валеева Ю. С., Исаева Н. С. // Экономический анализ : теория и практика. – 2007. – № 1(82).
6. Трифилова А. А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия / Трифилова А. А. – Москва : Финансы и статистика, 2005. – 304 с.
7. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : [підруч.] / Ткаченко Н. М. – Київ : А. С. К., 2006. – 784 с.
8. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / Ізмайлова К. В. – Київ : МАУП, 2000. – 152 с.
9. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Вербицька В. І. Обґрунтування інформаційної бази оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. І. Вербицька // Економіка транспортного комплексу. – Харків : ХНАДУ, 2017. – С.32-40.

References (transliterated)

1. Illyashenko S. M. *Upravlinnya innovatsiynym rozvytkom* : [navch. posib.] / Illyashenko S. M. – Sumy : VTD „Universytet-s'ka knyha”; Kiev : Vydavnychyy dim „Knyahynya Ol'ha”, 2005. – 324 p.
2. Novikova I. V. *Innovatsiyny potentsial pidpryyemstva: otsinka ta finansovo-investytsiynne zabezpechennya rozvytku (za materialamy pidpryyemstv almazno-instrumental'noho vyrobnytstva Ukrayiny)* : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk : spets. 08.06.01 «Ekonomika, orhanizatsiya i upravlinnya pidpryyemstvamy» / I. V. Novikova. - Kiev, 2007. – 17 p.
3. Chobotar. S. V. *Innovatsiyny potentsial pidpryyemstva* [Elektronnyy resurs] / Chobotar S. V. // Materialy on-layn. – Rezhym dostupu : http://www.confcontact.com/Okt/18_Chebot.htm
4. Zynchenko V. Y. *Pryntsypy razrabotky y pryimenenyya metodyky kompleksnoy otsenky ynnovatsyonnoho potentsyala promyshlennoho predpryyatyya* / V. Y. Zynchenko, E. P. Hubyn, E. A. Monastyrnyy, A. B. Pushkarenko, H. Y. Tyul'kov // Ynnovatsyy. – 2005. – no 5. – PP. 58-63.
5. Valeeva YU. S. *Dyagnostyka proyzvodstvenno-fynansovoho potentsyala promyshlennoho predpryyatyya* / Valeeva YU. S., Ysaeva N. S. // Ekonomicheskyy analiz : teoriyya y praktyka. – 2007. – no 1(82).
6. Tryfylova A. A. *Otsenka efektyvnosti ynnovatsyonnoho razvytyyya predpryyatyya* / Tryfylova A. A. – Moscow : Fynansy y statystyka, 2005. – 304 p.
7. Tkachenko N. M. *Bukhhalters'kyy finansovyy oblik na pidpryyemstvakh Ukrayiny* : [pidruch.] / Tkachenko N. M. – Kiev : A. S. K., 2006. – 784 p.
8. Izmaylova K. V. *Finansovyy analiz* : [navch. posib.] / Izmaylova K. V. – Kiev : MAUP, 2000. – 152 p.
9. Pro bukhalters'kyy oblik i finansovu zvitnist' v Ukrayini : Zakon Ukrayiny vid 16.07.1999 r. no 996-XIV [Elektronnyy resurs] / Verkhovna Rada Ukrayiny. – Rezhym dostupu : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
10. Verbyts'ka V. I. *Obgruntuvannya informatsiynoyi bazy otsinky innovatsiynoho potentsyalu pidpryyemstva* / V. I. Verbyts'ka // Ekonomika transportnoho kompleksu. – Kharkiv : KHNADU, 2017. – PP.32-40.

Надійшла (received) 02.05.2018

Відомості про авторів /Сведения об авторах / About the Authors

Вербицька Вікторія Іванівна (Вербицкая Виктория Ивановна, Verbytska Viktoriya) – кандидат економічних наук, Харківський національний автомобільно - дорожній університет, доцент кафедри управління та адміністрування; м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7103-6738>; e mail: verbytska67@ukr.net